

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Úprava náhrady majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském
zákoníku v praxi základních škol

Legislation of material and nonmaterial damage compensation in the new
Civil Code on practise of elementary schools

Nikola Petrová

Vedoucí práce: RNDr. Jindřich Kitzberger

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Školský management

Rok odevzdání: 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Úprava náhrady majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku v praxi základních škol vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha dne 1. července 2016

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu RNDr. Jidřichu Kitzbergerovi za cenné rady a připomínky poskytnuté během uskutečněných konzultací a panu Mgr. Martinu Hanušovi, LL.M., za užitečnou právní pomoc při tvorbě práce.

ANOTACE

Práce popisuje aktuální právní úpravu majetkové a nemajetkové újmy podle nového občanského zákoníku a dalších důležitých předpisů s přihlédnutím k praxi základních škol. Úvodní kapitoly seznamují čtenáře s důležitými pojmy, s nimiž se lze v souvislosti s vytyčeným tématem setkat. Práce dále popisuje odpovědnost za újmu a předpoklady odpovědnosti, následně seznamuje čtenáře s možnými formami zavinění, věnuje se také formám a způsobu náhrady újmy podle nového občanského zákoníku. Součástí práce je také porovnání původního občanského s novým. Pro snadnější pochopení je teorie také provázána několika nejobvyklejšími příklady ze školské praxe, které lépe znázorňují danou problematiku.

KLÍČOVÁ SLOVA

odpovědnost, škoda, újma, majetek, ochrana osobnosti, soukromí, rodičovská odpovědnost

ANNOTATION

The thesis describes the current legislation material and immaterial damages to the new Civil Code and another important acts with regard to the practice of elementary schools. Introductory chapters introduce readers to important concepts which can be related to the theme to the objective to meet. The thesis also describes liability for damages and assumptions of liability then introduces the reader to the possible forms of culpability, it is also the forms and manner of compensation for losses incurred by the new Civil Code. The paper also compares the former civil law to the new civil code. For easier understanding of the theory is also linked to a number of the most common examples of school practice which better illustrate the issue.

KEYWORDS

liability, damage, injury, property, protection of personality, privacy, parental responsibility

Obsah

Úvod	6
1 Obecný popis úpravy majetkové a nemajetkové újmy NOZ.....	10
1.1 Vysvětlení pojmů.....	11
1.2 Odpovědnost a související otázky.....	12
1.2.1 Rodičovská odpovědnost.....	14
1.2.2 Odpovědnost pedagogických pracovníků a školy za nezletilé žáky.....	14
1.2.3 Odpovědnost nezletilých dětí	18
1.3 Zavinění a jeho formy	20
1.4 Náhrada újmy.....	21
1.5 Pojištění	23
2 Porovnání nové právní úpravy v NOZ s dřívější právní úpravou dle zákona č. 40/1964 Sb. 25	
2.1.1 Povinnost nahradit újmu.....	26
2.1.2 Meze limitace náhrady újmy	26
2.1.3 Prevenční povinnost	27
2.1.4 Zakročovací povinnost	27
2.1.5 Porušení zákona.....	28
2.1.6 Porušení smluvní povinnosti	29
2.1.7 Způsob náhrady újmy	30
2.1.8 Náprava nemajetkové újmy na přirozeném právu.....	31
2.1.9 Náprava nemajetkové újmy při ublížení na zdraví.....	31
2.1.10 Náhrada při poškození věci	32
2.1.11 Náhrada při poranění zvířete	32
3 Praktická část.....	33

3.1	Metodologie výzkumu	33
3.1.1	Stanovení výzkumného problému	33
3.1.2	Stanovení výzkumných otázek	33
3.1.3	Vymezení objektu výzkumu.....	34
3.1.4	Techniky sběru dat.....	34
3.1.5	Časový harmonogram.....	35
3.1.6	Vyhodnocení rozhovorů	35
3.2	Výklad právních předpisů v oblasti majetkové a nemajetkové újmy na příkladech z praxe základních škol.....	41
	Závěr.....	48
	Seznam použitých informačních zdrojů	52

Úvod

Soukromé právo v České republice vstoupilo k 1. lednu 2014 do nové etapy svého života. Tímto dnem došlo k přijetí zcela nového občanského zákoníku, zákona č. 89/2012 Sb., který představuje klíčový právní předpis v oblasti tuzemského soukromého práva. V této bakalářské práci budu tento právní předpis pro přehlednost dále nazývat jako „nový občanský zákoník“, „NOZ“ či „zákon“.

Důvodem přijetí nového občanského zákoníku je skutečnost, že předchozí občanský zákoník, tedy zákon 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů, již neodpovídal moderním trendům v oblasti občanského práva, byl zastaralý a veškeré snahy zákonodárců o jeho zmodernizování končily spíše jeho dalším znepráhledněním. To lze ostatně ilustrovat mimo jiné také počtem novel tohoto právního předpisu, jichž můžeme napočítat zhruba přes čtyřicet. Jeho podoba neodpovídající potřebám současnosti byla způsobena především dobou jeho vzniku a jeho návazností na jiné právní předpisy přijaté v době tzv. socialismu¹.

Lze říci, že přijetí nového občanského zákoníku mělo vliv na všechny části soukromého práva v České republice. Nejvíce je to podle mého názoru patrné na rodinném právu, neboť do 31. prosince 2013 bylo rodinné právo upraveno v samostatném zákonu o rodině, č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Přijetím NOZ byl tento zákon zrušen a veškeré rodinné právo se přesunulo právě do NOZ. Podobná situace nastala také například u zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor.

Nový občanský zákoník klade oproti předchozímu občanskému zákoníku mnohem větší důraz na individuum, tedy člověka samotného, jeho vlastní štěstí a svobodu. Tyto cíle jsou uvedeny v úvodních paragrafech NOZ. Za všechny bych ráda zmínila § 3 odst. 1 NOZ: *„Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.“*

Důraz na osobnost člověka a jeho práva se prolíná celým novým občanským zákoníkem a není tomu jinak ani v případě náhrady majetkové a nemajetkové újmy, kterou se zabývá

---

¹ Důvodová zpráva k NOZ, s. 10

ve své bakalářské práci. Mým hlavním cílem je přiblížit čtenářům změny, které s sebou nový občanský zákoník přinesl v oblasti úpravy majetkové a nemajetkové újmy v prostředí základních škol. Přestože se na první pohled může zdát, že úprava majetkové a nemajetkové újmy není pro základní školy důležitá, můj názor je opačný.

Základní školy nejsou v „právním vakuu“, které by bylo oproštěno od dopadů právních předpisů, včetně NOZ. Vždyť samotné fungování každé základní školy je založeno právním předpisem a právním jednáním jejího zakladatele. Ředitel školy provádí některé právní úkony v souladu s právními předpisy správního práva apod. Úprava újmy a její náhrady není výjimkou. Během vyučování a dalších školních akcí, jimiž jsou exkurze, výlety a jiné vzdělávací akce konané mimo budovu školy, dochází ke shromažďování většího množství žáků, pedagogů a jiných zaměstnanců základních škol. Toto shromažďování s sebou často přináší vznik událostí, které následně způsobí vznik újmy, resp. škody. Například i pouhé uklouznutí žáka na schodech autobusu během školního výletu s případným roztržením jeho oblečení je nutné brát jako škodní událost. Škodou zde typicky budeme rozumět výši poškození roztrženého oblečení a v takovém případě bude nutné řešit, kdo za způsobenou škodu odpovídá a kdo ji nahradí.

Je zřejmé, že škodních událostí může v provozu školy vzniknout celá řada. Neměli bychom také opominout škodu způsobenou zaměstnanci školy. Přestože by se na první pohled, s ohledem na výše uvedené, mohlo zdát, že i tuto problematiku bude upravovat nový občanský zákoník, není tomu tak. Všechny tyto uvedené příklady upravuje nikoliv NOZ, nýbrž zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále též jako „zákoník práce“). Otázkou však zůstává – opravdu se v prostředí základních škol neuplatní úprava NOZ v oblasti odpovědnosti za majetkovou a nemajetkovou újmu? Odpověď zní, že uplatní, nicméně v odlišných případech, které popisují zejména v kapitole 3.2 na jednotlivých příkladech.

Jak jsem již poznamenala výše, cílem mé práce bude popsat aktuální právní úpravu majetkové a nemajetkové újmy podle nového občanského zákoníku s přihlédnutím k praxi základních škol. Práce by tak mohla sloužit nejen jako popisný přehled aktuální právní úpravy, ale také jako možná pomůcka pro ředitele základních škol a dalších pracovníků

pro orientaci v tomto problému a například také jako zdroj poučení, jak se vyhnout některým problémům do budoucna.

V úvodních kapitolách je třeba provést seznámení čtenářů s důležitými pojmy, s nimiž se lze v souvislosti s vytyčeným tématem setkat. Tyto kapitoly tedy představují samotné téma a popisují, kde se právní úprava majetkové a nemajetkové újmy nachází. Domnívám se, že pokud čtenáři získají základní přehled o důležitých pojmech hned v úvodu práce, budou pro ně další kapitoly srozumitelnější a lépe se v nich zorientují. Zároveň ovšem nepůjde o „telefonní seznam“ veškerých možných pojmů, které se ve spojení s majetkovou a nemajetkovou újmou používají, nýbrž o výtah těch nejdůležitějších.

Po objasnění důležitých pojmů bude následovat stručná kapitola o odpovědnosti za újmu a předpokladech odpovědnosti, neboť odpovědnost je jedním z nezbytných předpokladů, abychom mohli hovořit o povinnosti náhrady újmy. Kapitola bude také vycházet z textu NOZ a zákoníku práce, a bude se zabývat různými druhy odpovědnosti, které jsou v těchto zákonech upraveny. Vedle obecné odpovědnosti za újmu se lehce dotknu i odpovědnosti rodičů za chování dítěte, protože rodiče budou často škole odpovídat za škodu způsobenou jejich dětmi.

Následně budou čtenáři krátce seznámeni s možnými formami zavinění, které je jedním z klíčových prvků v konstrukci odpovědnosti za újmu. Podobně jako v předchozích kapitolách, i zde se budu snažit hovořit nejen v rovině teorie, ale zároveň se pokusím popisovaný text blíže vysvětlit a dokreslit na praktických příkladech, které budou uvedeny ve zvláštní kapitole.

Samostatnou podkapitolou je text věnovaný formě a způsobu náhrady újmy podle nového občanského zákoníku, neboť toto téma prošlo oproti původnímu občanskému zákoníku podstatnou změnou. Kapitola ukáže, co se v kterém případě a jak nahrazuje a na co má poškozený nárok. Tato část by mohla být velmi využitelnou kapitolou pro praxi základních škol.

Dále je v této bakalářské práci zařazena pasáž, jejímž účelem je provést srovnání právní úpravy újmy a její náhrady v novém občanském zákoníku a původní úpravy dle občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tato podkapitola nemá

sloužit jako pouhý srovnávací přehled jednotlivých zákonů, ale vzhledem k tomu, že od doby skončení účinnosti původního občanského zákoníku ještě neuplynula nijak dlouhá doba, může být pro pracovníky základních škol tato úprava nyní velmi aktuální a potřebná, protože některé případy ještě jsou a budou řešeny podle původního občanského zákoníku. Zájemci o problematiku tak získají rychlé a přehledné srovnání svých možných práv podle obou právních předpisů.

Praktická část této práce je postavena na rozhovorech s řediteli škol na téma náhrady újmy podle nového občanského zákoníku a jejich dosavadních zkušenostech s tímto novým právním předpisem vůbec. V rámci svého výzkumu plánuji oslovit zhruba osmnáct ředitelů základních škol, s nimiž bych se ráda setkala a zjistila především jejich zkušenosti a doporučení ohledně náhrady újmy; při této příležitosti se rovněž budu snažit získat jejich názor na NOZ jako takový. Z rozhovorů by vedle zkušeností ředitelů škol a jejich (ne)znalosti NOZ měla vyplynout doporučení pro ostatní základní školy např. ve smyslu zajištění větší osvěty ohledně právních předpisů či provedení některých opatření uvnitř školy, jejichž snahou bude co nejvíce eliminovat procento výskytu škodných událostí nebo ochrana základních škol spočívající např. v pojištění.

Na základě výše uvedených cílů bude sestaven závěr, který přehledně shrne výsledky celé bakalářské práce.

Ve své bakalářské práci budu vycházet především z textu nového občanského zákoníku, původního občanského zákoníku a zákoníku práce, příslušné odborné literatury, případů řešených soudně, rozhovorů s řediteli základních škol a vlastních zkušeností.

1 Obecný popis úpravy majetkové a nemajetkové újmy NOZ

Právní úprava náhrady majetkové a nemajetkové újmy je obsažena v novém občanském zákoníku v Hlavě III., konkrétně v § 2894 až § 2990. Zákon zahrnuje několik oddílů a pododdílů, které podrobně a přehledně popisují závazky z deliktů v oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy v různých oblastech. Významový rozdíl mezi pojmy „újma“, „škoda“ a dalšími je popsán v další podkapitole.

Jak vyplývá z důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku, současná právní úprava náhrady újmy pramení z tradiční české právní úpravy náhrady škody ve všeobecném zákoníku občanském, ale zároveň obsahuje i prvky z Principů evropského deliktního práva (PETL), německého a rakouského občanského zákoníku a občanského zákoníku Québecu.²

Z výše uvedeného přehledu zahraničních právních předpisů je zřejmé, že tvůrci nového občanského zákoníku se snažili využít jejich fungující ustanovení v našem právním prostředí. Jejich cílem bylo vytvořit právní úpravu náhrady újmy, která bude odpovídat moderním evropským trendům a která zajistí větší množství práv pro poškozené. Zda se tento vskutku bohulibý záměr podařil, to v současnosti nelze zcela jednoznačně konstatovat, neboť to potvrdí či vyvrátí až soudní praxe posuzující případy řešené podle NOZ.

Pro účely této bakalářské práce je podstatné konstatovat, že odpovědnost základní školy za chování žáků během vyučování nebo dalších školních aktivit a zároveň odpovědnost žáků a jejich rodičů za škodu (újmu) způsobenou základní škole nebo jejím zaměstnancům platí i nadále, tedy i během účinnosti nového občanského zákoníku. Klíčovým právním předpisem v tomto případě ovšem není samotný NOZ, nýbrž především zákoník práce, a to konkrétně jeho § 391 a násl., které výslovně upravují právní poměry studentů a žáků týkající se náhrady škody. Jestliže se čtenářům zdá skutečnost, že v podstatě věcně shodná problematika je řešena v různých právních předpisech, poněkud zvláštní, je jejich dojem správný. To rovněž potvrzuje komentář k zákoníku práce, jehož citace se nachází v kapitole 1.2 této práce.

---

² Důvodová zpráva k NOZ, str. 563

Musíme si však uvědomit, že tato kategorie odpovědnosti za škodu není jedinou, s níž se musí základní škola potýkat. Základní školy nezřídka vstupují do právních poměrů s nejrůznějšími subjekty a takto vzniklé poměry se nebudou řídit zákoníkem práce, nýbrž primárně novým občanským zákoníkem.

Závěrem je tedy nutné poznamenat, že při posuzování odpovědnosti za újmy (škody) a souvisejících otázek musíme zvažovat všechny důležité okolnosti řešeného případu a zkoumat, v jakém vztahu je základní škola vůči danému subjektu. V návaznosti na toto posouzení je třeba rozhodnout o aplikaci příslušných právních předpisů.

1.1 Vysvětlení pojmů

Než se ve své práci začnu detailněji věnovat výkladu příslušných ustanovení vybraných právních předpisů, je nutné vymezit některé důležité pojmy.

Nový občanský zákoník ani jiný právní předpis nám nedávají zcela jasnou a univerzální definici pojmu „újma“. Jako újmu si lze představit mnoho situací v našem životě. Za újmu obecně považujeme úmrtí člověka či jeho osoby blízké. Dále pod újmu můžeme například zařadit poškození vozidla, zničení oblečení nebo vybavení základní školy, zlomenou ruku či újmu na osobnosti člověka. Existenci jakékoli újmy vnímáme jako negativní jev, protože způsobuje ať již fyzické či psychické nepříznivé stavy a její odstraňování s sebou mnohdy přináší zbytečné a zvýšené náklady. Vzhledem k tomu, že újma se dotýká výše popsaných, tedy mnoha různorodých situací, rozděluje NOZ újmu na majetkovou a nemajetkovou. (Ryšávková).

Majetková újma (škoda)

Neboli újma na jmění - jedná se o jakoukoli ztrátu na majetku, zahrnuje však také ušlý zisk. Oproti nemajetkové újmě se dá majetková újma přesně spočítat, neboť jde o hodnotu, o jakou se majetek poškozeného reálně snížil. Nedohodnou-li se strany na výši škody, určí tuto škodu odborník – např. soudní znalec. (Ryšávková, Benátčanová, Prudíková, Korbel).

Nemajetková újma

Představuje jakoukoli újmu, která nespočívá v újmě na majetku. Jde o duševní či fyzickou bolest vlastní nebo blízkého člověka. Nejčastěji se tato újma týká zdraví, cti nebo soukromí člověka, zahrnuje však také újmu zvířete (dle NOZ se zvíře již nepovažuje za věc, tudíž

nelze hovořit o majetkové újmě³) či zásah do věci zvláštní obliby. Jelikož se nedá nemajetková újma nijak spočítat a v případě újmy na zdraví byly zrušeny tabulky Ministerstva zdravotnictví (tj. vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění), rozhoduje o náhradě újmy soud, který musí zohlednit všechny okolnosti daného případu. (Ryšávková, Benátčanová, Prudíková, Korbel).

Poškozený

Je osoba, která utrpěla majetkovou či nemajetkovou újmu nebo osoba, která by mohla považovat újmu, jíž utrpěla její osoba blízká, jako svou vlastní.

Škůdce

Je osoba, která způsobila jinému majetkovou či nemajetkovou újmu protiprávním jednáním (porušením právního předpisu nebo smlouvy), a to z nedbalosti nebo úmyslně.

Ušlý zisk

Jedná se o část majetku, o kterou by poškozený pravděpodobně zvýšil svůj majetek, kdyby k dané újmě nedošlo.

1.2 Odpovědnost a související otázky

Tato podkapitola shrnuje důležitá ustanovení vybraných právních předpisů, které jasně stanovují, kdy a za jakých podmínek jsou děti (žáci), rodiče, popřípadě pedagogičtí pracovníci zodpovědní za způsobenou škodu, příp. újmu základní škole a naopak, kdy je základní škola odpovědná za škodu či újmu způsobenou shora uvedeným subjektům.

Jak jsem již zmínila výše ve své práci, odpovědnost školy za škodu způsobenou žákům školy (s výjimkou mateřských škol) upravuje zákoník práce. „*Systematické zařazení právní úpravy obsažené v § 391 – 393 v předchozích ustanoveních nazvaných „Odpovědnost zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání“*“, je sice v souladu s jejich tradičním zařazováním do pracovněprávních předpisů (srov. § 206 ZPr 1965⁴ a

---

³ § 494 nového občanského zákoníku

⁴ Zákoník práce č.65/1965

§ 27 nařízení vlády č. 108/1994 Sb.), nicméně je poněkud zavádějící v tom, že vlastně nejde o právní úpravu odpovědnostních vztahů z výkonu závislé práce (§ 2 a § 3), neboť jejími adresáty nejsou subjekty, které by byly navzájem v pracovněprávním vztahu. Důvodem daného legislativního postupu byla zřejmě skutečnost, že tyto skutkové podstaty se původně měly stát součástí právní úpravy náhrady škody v občanském zákoníku (srov. zákon č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, část čtyřicátou třetí – „Změna občanského zákoníku“ a část šedesátou první). Účinnost této novelizace ObčZ 1964⁵ však byla odkládána (postupně až do 1. 1. 2015), a nakonec byla část čtyřicátá třetí zákona č. 264/2006 Sb. zrušena úplně § 3080 bod 38 ObčZ.

V současné době tedy § 391 upravuje výslovně právní poměry studentů a žáků týkající se náhrady škody pokud jde o věcnou legitimaci školských a jiných právnických osob, které jsou odpovědné za škodu vzniklou studentům a žákům za stanovených podmínek nebo kterým jsou naopak za způsobenou škodu odpovědní studenti a žáci.“ (Bělina, s. 1579)

§ 391

„(2) Za škodu, která vznikla žákům základních škol a základních uměleckých škol při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá právnická osoba vykonávající činnost dané školy; při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní odpovídá za škodu právnická osoba vykonávající činnost daného školského zařízení.“

Tento zákon pojímá děti jakožto fyzické osoby připravující se na svá budoucí povolání (patří sem děti základních škol, základních uměleckých škol, středních škol, konzervatoří a jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky, studenti vyšších odborných škol i studenti vysokých škol). Zákoník práce také výslovně stanoví, kdo těmto osobám odpovídá za vzniklou škodu, a to v případě, že tato škoda vznikla při teoretickém či praktickém vyučování nebo v přímé souvislosti s ním, tedy i o přestávkách, při exkurzích nebo například ve školní družině.

Jaké jsou důvody shora popsaného „rozpolcení“ právní úpravy náhrady škody? Domnívám se, že jde zřejmě o pozůstatek z původního zákoníku práce, zákona č. 65/1965 Sb.,

---

⁵ Občanský zákoník

ve znění pozdějších předpisů, kdy bylo všeobecným zájmem, aby se jednotlivec co nejdříve zapojil do pracovního procesu a musel se účastnit praktické části výuky v nejrůznějších výrobních či zemědělských podnicích, a proto na něj bylo nahlíženo podobně jako na zaměstnance, ačkoli se teprve v rámci školní praxe připravoval na výkon svého budoucího povolání. To mimo jiné dokládá také např. § 217 zákoníku práce č. 65/1965 Sb., ve svém původním znění, jímž byl upravován učební poměr, a zároveň § 206 posledně jmenovaného právního předpisu ve znění účinném před uplynutím jeho účinnosti v roce 2007.

1.2.1 Rodičovská odpovědnost

Novým občanským zákoníkem byl mj. také zrušen zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a veškerá problematika rodinného práva je nadále upravena v § 655 – § 978 NOZ, a to včetně rodičovské odpovědnosti za nezletilé dítě. Rodičovská odpovědnost je nezbytnou součástí problematiky odpovědnosti za majetkovou a nemajetkovou újmu u nezletilých dětí. Tato ustanovení jasně definují, že od narození dítěte až do jeho zletilosti (dovršením 18 let věku, nenabude-li dítě zletilosti podle NOZ dříve), v zásadě tedy do okamžiku nabytí plné svéprávnosti dítěte, zodpovídají za děti jejich rodiče a mají právo a zároveň povinnost je vychovávat a usměrňovat tak, aby nedocházelo protiprávnímu jednání ze strany nezletilých. Výše uvedené vyplývá z § 856 - § 858 nového občanského zákoníku, kde se také uvádí, že je dítě nejen povinno dbát svých rodičů, ale také se musí podřídit jejich výchovným opatřením.

1.2.2 Odpovědnost pedagogických pracovníků a školy za nezletilé žáky

Jak bylo zmíněno v úvodních kapitolách této bakalářské práce, je klíčovým právním předpisem, z něhož lze dovodit odpovědnost školy, respektive pedagogických pracovníků za škodu vzniklou žákům školy, zákoník práce.

„Odpovědnost za škodu tedy s ohledem na nutnost vykládat § 391 nového zákoníku práce v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., nese vždy právnická osoba vykonávající činnost školy nebo školského zařízení. V případech, kdy škola nebo školské zařízení nemá právní

subjektivitu (v případě škol a školských zařízení zřizovaných Ministerstvem obrany, Ministerstvem spravedlnosti a Ministerstvem vnitra), odpovídá za škodu jejich zřizovatel (§ 391 odst. 3 poslední věta nového zákoníku práce).“ (Kitzberger)

Odpovědnost právnické osoby v případech uvedených v § 391 zákona č. 262/2006 Sb. je **odpovědností absolutní objektivní** - zákon nepřipouští možnost vyvinění se z odpovědnosti (není možná tzv. liberace); dojde-li tedy k porušení právních povinností nebo úrazu žáka či studenta, odpovídá právnická osoba vykonávající činnost školy či školského zařízení vždy.

V návaznosti na předchozí odstavce je vhodné také zmínit, že práva, povinnosti a odpovědnost pedagogických pracovníků vyplývají mimo jiné ze školského zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jenž upravuje nejen odpovědnost pedagogických pracovníků, ale také odpovědnost školy a školského zařízení za nezletilé žáky. Tato právní úprava je vymezena v § 29, kde je stanoveno, že školy a školská zařízení mají zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů a to při vzdělávání, v souvisejících činnostech se vzděláváním a při poskytování školských služeb (čili také např. ve školních družinách, ve školských stravovacích zařízeních apod.). Škola je povinna poskytovat žákům a studentům nezbytné informace k zajištění jejich bezpečnosti a ochrany zdraví jak při vzdělávání, tak při činnostech s ním souvisejících.

Dále je to § 164 školského zákona, který stanoví, že ředitel školy a školského zařízení, odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky.

Odpovědnost školy za nezletilé žáky upravuje také vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí. V § 6 odst. 1 této vyhlášky se uvádí:

„Dohled k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ve škole nebo školském zařízení při výchově a vzdělávání a s nimi souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb se vykonává v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí.“

Citovaná vyhláška v § 6 odst. 2 dále stanoví, že:

„Ředitel školy nebo školského zařízení určuje provádění dohledu nad žáky. Vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, věku žáků a jejich rozumové vyspělosti, dopravním a jiným rizikům.“

Tato vyhláška v § 6 blíže konkretizuje povinnosti pedagogických pracovníků, jež mají působit preventivním způsobem a zabránovat vzniku újmy na zdraví a hmotným škodám.

Pedagogičtí pracovníci vykonávají podle svého rozvrhu dohled nad žáky, zejména pak také ve škole před vyučováním a o přestávkách mezi vyučovacími hodinami. (Dle potřeby také při přecházení žáků mezi budovami školy a školních zařízeních, jako je např. školní družina nebo zařízení školního stravování.)

Pokud ředitel svolí žákům pobyt ve škole před vyučováním nebo mezi dopoledním a odpoledním vyučováním, je povinností ředitele zajistit dohled nad těmito žáky.

Při kurzech, exkurzích, soutěžích a jiných podobných akcích vyplývajících ze školních vzdělávacích programů a akcích organizovaných školou, jsou pedagogičtí pracovníci dle pokynů ředitele školy vykonávat dohled i mimo školu.

V odstavci 3 této vyhlášky se dále uvádí, že: *„Dohled ve škole začíná nejméně 15 minut před začátkem dopoledního vyučování a 15 minut před začátkem odpoledního vyučování a končí nejdříve ukončením výchovy a vzdělávání nebo poskytováním školských služeb.“* Tento dohled (15 minut před začátkem akce) musí být zabezpečen také v případě, kdy místem shromáždění pro školní akci konané mimo školu není škola či školské zařízení. Dohled na takovýchto akcích končí v moment skončení akce na předem stanoveném místě a čase, jež musí být oznámeno nejpozději jeden den před konáním akce zákonným zástupcům.

Dále tento právní předpis stanoví, že dohled nad žáky může vykonávat také zaměstnanec školy nebo školského zařízení, který není pedagogickým pracovníkem. Musí být však zletilý a o podmínkách výkonu tohoto dohledu musí být řádně poučen. (Ideální je povinnost výkonu těchto v úvahu připadajících dohledů zakotvit do pracovní smlouvy příslušného zaměstnance).

Z tohoto právního předpisu také vyplývá, že ředitel školy může určit jako dohled nad žáky např. školníka či uklízečku, což je velmi běžnou praxí na školách či školských zařízeních, kdy kupř. školník či uklízečka vpouští žáky do škol. (V tomto případě je však velmi důležité, aby měli tito pracovníci ve své pracovní smlouvě jasně stanoveno, že mají tuto činnost vykonávat a pro ředitele školy je žádoucí, aby měl zdokumentováno, že o povinnostech souvisejících s výkonem dozoru nad žáky tyto pracovníky poučil – např. ve formě podepsaného čestného prohlášení).

Dále je v této souvislosti vhodné zmínit důležitý § 3 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, který se zaměřuje na bezpečnost a ochranu zdraví žáků základních škol. Od předchozí vyhlášky, která je pro školy spíše všeobecná a týká se všech škol, se příliš neliší, nicméně jeden zásadní rozdíl zde najdeme. V této vyhlášce je v odstavci 3 stanoveno, že místo a čas shromáždění a skončení akce má škola zákonným zástupcům oznámit nejméně dva dny předem. Předchozí vyhláška stanovuje pouze jeden den předem.

Pro právní vědomí občanů a zejména pro zaměstnance pracující ve školství, není vhodné, aby jednotlivé právní předpisy obsahovaly ustanovení, která se vzájemně vylučují.

Dále tato vyhláška v § 3 odst. 2 stanoví při akcích konaných mimo školu či školské zařízení počet žáků na jednoho zaměstnance. Na osobu zajišťující bezpečnost a ochranu žáků nesmí připadnout více než 25 dětí.

Poukaz na vybraná ustanovení shora uvedených právních předpisů není samoúčelný, byť se nejedná o předpisy přímo související s novým občanským zákoníkem, nýbrž s pracovněprávními předpisy, zejména zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce, ve znění pozdějších předpisů. Doplňme, že tento předpis v § 301 ukládá zaměstnancům „*dodržovat právní předpisy vztahující se k práci jimi vykonávané; dodržovat ostatní předpisy vztahující se k práci jimi vykonávané, pokud s nimi byli řádně seznámeni*“. V naší školní problematice se tento výklad taktéž použije vůči žákům a studentům ve vztahu ke škole (ve školách opatřeno školním řádem). Výše uvedené vyhlášky tedy blíže rozvádějí povinnosti pedagogických pracovníků a zaměstnanců školy související s dohledem nad žáky.

Zajímavou oblastí v problematice náhrady újmy je **odpovědnost za újmu na osobnosti člověka**. Důsledkem výše zmíněného soustředění se nového občanského zákoníku na fyzickou osobu – člověka – je jeho projev o zajištění co nejvyšší míry ochrany svobody, důstojnosti, cti a podoby člověka. Příslušná ustanovení se nacházejí v § 81 a násl. NOZ. Pro praktickou stránku fungování základních škol je důležité zmínit zejména ustanovení o podobě a soukromí člověka (§ 84 až § 90 NOZ). Z těchto paragrafů zjednodušeně vyplývá, že zachytit či rozšiřovat podobu člověka (např. jeho fotografií) lze pouze s jeho souhlasem, resp. v případě žáků základní školy v úvahu připadá spíše souhlas jejich rodičů, jakožto zákonných zástupců. V rámci předcházení povinnosti základní školy hradit případnou újmu za nakládání s fotografiemi pořízenými bez patřičného souhlasu lze škole doporučit, aby si před pořízením fotografií či jiných podobizen dětí preventivně obstarala souhlas jejich rodičů nebo jich samotných, jedná-li se o starší žáky.

1.2.3 Odpovědnost nezletilých dětí

Určit, zda jsou nezletilé děti odpovědné za újmu není vždy zcela jednoduché. Často je třeba zohlednit, za jakých okolností se daná škoda či újma stala a zda osoba, jež nad nezletilým vykonávala dohled, nebyla schopna předejít způsobení újmy.

Podle aktuální právní úpravy v novém občanském zákoníku může žák školy ze zákonem stanovených důvodů odpovídat za škodu či újmu, kterou způsobí na zdraví jiné osoby, majetku školy nebo jiného žáka. Ve vztahu odpovědnosti za škodu či újmu způsobenou nezletilou osobou – žákem, lze využít ustanovení § 2920 NOZ:

„Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy nebrání-li se škůdci ze šetrnosti k němu.“

Nový občanský zákoník podává, že i nezletilý, tj. pro naše potřeby žák základní školy, odpovídá za škodu, tedy nahradí škodu, kterou způsobil, jestliže byl v daném případě schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky. V případě, že je způsobená škoda řešena před soudem, náleží posouzení, zda byl nezletilý v okamžiku způsobení škody

schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, soudu, který škodnou věc řeší. Soud za tímto účelem může jmenovat soudního znalce, neboť je nutné zkoumat více složek osobnosti nezletilého.

Dále občanský zákoník stanoví, že

§ 2921

*„Společně a nerozdílně se škůdcem nahradí škodu i ten, kdo nad ním **zanedbal náležitý dohled**. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem **zanedbal dohled**.“*

Ze shora zmíněného ustanovení nového občanského zákoníku vyplývá, že v případě, kdy osoba, která má mít nad nezletilým (či osobou, která pro dušení poruchu není schopna ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky) dohled, a zanedbala jej, v našem případě typicky učitel základní školy, hradí tato škodu solidárně, tedy společně a nerozdílně se škůdcem, tj. žákem základní školy. Připomeňme však, že odpovědnost učitele, jakožto zaměstnance základní školy, by se řídila zákoníkem práce; nový občanský zákoník tak v tomto ohledu představuje pouze určitý obecný rámec, jímž se zakládá společná odpovědnost. Posouzení toho, zda daná osoba zanedbala náležitý dohled či nikoliv, je nutné posoudit případ od případu v závislosti na konkrétních okolnostech dané situace.

Pro veškerou úplnost a nad rámec mého výkladu považuji za vhodné doplnit také krátkou zmínku o existenci **trestní odpovědnosti dětí a mladistvých**, která je upravena zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Tento zákon dle § 1 upravuje:

„(1) Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.

(2) Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které

účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.

(3) Pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů.“

Trestněprávní odpovědnost dětí a mladistvých se uplatní jako podpůrný prostředek, a to tehdy, jestliže intenzita protiprávního jednání dítěte nebo mladistvého dosahuje velmi škodlivých následků pro celou společnost a dítě nebo mladistvého nelze potrestat mírnějšími prostředky. Pro účely této bakalářské práce však není trestněprávní odpovědnost dětí a mladistvých podstatná.

1.3 Zavinění a jeho formy

Abychom mohli hovořit o vzniku újmy, je nezbytné zkoumat veškeré důležité souvislosti, přičemž jednou z podstatných složek újmy je její zavinění, které je přičítáno škůdci. Považuji tedy za důležité se o zavinění a jeho možných formách v krátkosti zmínit.

Nový občanský zákoník v obecném hledisku rozlišuje, zda škůdce porušil zákon, smlouvu či dobré mravy. Podle tohoto skutku dále stanoví úroveň zavinění nutnou ke vzniku povinnosti k její náhradě. (Ryšávková)

Forma zavinění se dle zákona rozlišuje na:

- **újma způsobená nedbalostí**, kdy škůdce nevěděl, že škodu může způsobit, ač to vědět měl a mohl, anebo případ, kdy škůdce věděl, že může být škoda způsobena, ale nepřiměřeně spoléhal, že k této škodě nedojde.
- **újma způsobená úmyslně**, kdy škůdce škodu chtěl způsobit, anebo věděl, že ji způsobit může a s touto skutečností byl srozuměn.

Občanský zákoník na mnoha místech pracuje i s pojmem „hrubá nedbalost“, např. v ustanovení § 2898 – „Nepřihlíží se k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech, anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti...“.

„Občanský zákoník hrubou nedbalost nevymezuje, možnou inspirací může být od 1. ledna 2010 zákoník trestní (zákon č. 40/2009 Sb.), podle kterého je trestný čin spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným zákoníkem.“ (Vítová, s. 24-25)

Domnívám se, že je účelné pojednat v této souvislosti také o možnosti vyvinění se škůdce (exkulpací), jak jej umožňuje nový občanský zákoník.

Příklad vyvinění se škůdce lze nalézt v § 2924 NOZ - v případě zavinění škody provozní činností. Zákon v tomto případě umožňuje, aby se škůdce zbavil své odpovědnosti, jestliže prokáže, že *„vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo“*.

Pro právní praxi základních škol je ovšem vhodné zaměřit se na § 2920 NOZ, kde však možnost vyvinění se nezletilého škůdce není, oproti předchozímu odstavci, výslovně zmíněna. Zákon zde nehovoří o „vyvinění“ se, ale o nutnosti posouzení, zda má poškozený v daném případě nárok na náhradu, a to také s přihlédnutím k majetkovému stavu škůdce. Nezletilý, který tedy způsobí škodu, je za ni odpovědný, ale otázkou zůstane, v jaké výši ji bude povinen hradit.

Na závěr této podkapitoly shrňme základní rozdíl v odpovědnosti za újmu (škodu) v režimu podle nového občanského zákoníku a zákoníku práce. Zatímco ve vztahu odpovědnosti za škodu způsobenou základní školou, resp. jejími pracovníky, jejím žákům bude základní škola odpovídat v režimu zákoníku práce, v případě odpovědnosti žáků za škodu způsobenou základní škole, bude nutné tuto situaci řešit podle nového občanského zákoníku. Tento závěr bude blíže rozveden také v následujících kapitolách.

1.4 Náhrada újmy

Základní ustanovení k náhradě újmy nalezneme v § 2894 a následujících ustanoveních nového občanského zákoníku. V následujícím textu bych ráda uvedla některá důležitější ustanovení NOZ, jejichž význam se poté pokusím blíže vysvětlit.

§ 2894

„(1) Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody).

(2) Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.“

V případě způsobu náhrady újmy je důležité rozeznat, zda se jedná o majetkovou újmu (dále jen škoda) či nemajetkovou újmu. NOZ § 2951:

*„(1) **Škoda** se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.“*

*„(2) **Nemajetková újma** se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.“*

Zadostiučinění je forma náhrady nemajetkové újmy, která je často v penězích, může mít i jinou formu, např. omluvný dopis, veřejnou omluvu, vysvětlující článek v tisku či na internetu apod. pokud dostatečně odčiní způsobenou újmu. (Ryšávková, Benátčanová, Prudíková, Korbel)

Nový občanský zákoník dále upravuje nápravu nemajetkové újmy a rozděluje je ji na:

- nápravu nemajetkové újmy na přirozeném právu, což upravuje § 2956:
„Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.“
- nápravu nemajetkové újmy při ublížení na zdraví - § 2958:
„Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy vznikla-li poškozením

zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“

Náhrada při poškození věci je popsána v § 2969:

„(1) Při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

(2) Poškodil-li škůdce věc ze svévole nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby.“

1.5 Pojištění

Lze říci, že pojištění odpovědnosti za škodu má obecně neoddiskutovatelný význam v oblasti náhrady vzniklé škody. Nevýhodu pojištění lze spatřovat ve skutečnosti, že pojištěný či pojistník je povinen pravidelně hradit platby pojistného, přestože pojištění nemusí nikdy čerpat, například z důvodu, že nedojde ke vzniku pojistné události, která je kryta pojištěním. Tato drobná nevýhoda je ovšem vyvážena faktem, že za uhrazené pojistné hradí pojišťovna v případě vzniku škodní (pojistné) události majetkovou škodu leckdy ve velmi velkém rozsahu.

Jestliže by nepojištěná osoba měla povinnost hradit zmíněnou škodu většího rozsahu, jejíž výše by překračovala veškeré příjmy této osoby, mohlo by to pro ní mít existenční důsledky a zřejmě by také nedošlo k uspokojení nároků poškozeného.

Aby ke vzniku těchto negativních jevů nedocházelo, ukládají některé právní předpisy povinnost vybraným subjektům uzavřít pojištění. Nejinak je tomu i u základních škol.

Základní školy jsou povinny uzavřít pojištění pro případ své odpovědnosti za škodu při vzniklou v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání svých zaměstnanců (dle § 365 zákoníku práce).

Právní předpisy ovšem neukládají základním školám pojistit se pro případ odpovědnosti za škodu vzniklou na věcech, životě a zdraví svých žáků (s některými výjimkami - viz dále). Dále jsou základní školy oprávněny využít např. pojištění majetku, živelní pojištění,

pojištění pro případ odcizení, pojištění elektronických zařízení apod., a to dle nabídky jednotlivých pojišťoven.

Úhradu pojistného nemohou základní školy zřizované obcemi či jinými územně samosprávnými celky provést z finančních prostředků poskytovaných ze státního rozpočtu, ale hradí ji ze svých provozních výdajů. (Kitzberger, článek 2007).

2 Porovnání nové právní úpravy v NOZ s dřívější právní úpravou dle zákona č. 40/1964 Sb.

Cílem následující kapitoly je poukázat na hlavní rysy původního občanského zákoníku v kapitolách o náhradě škody a provést jejich srovnání s novým občanským zákoníkem.

Původní občanský zákoník z roku 1964 obsahoval pouhých padesát paragrafů, týkajících se odpovědnosti za škodu, a to pak zejména § 415, který neupravoval náhradu škody a odpovědnost nikterak detailně a byl běžně používán jako „univerzální“ ustanovení, které svou všeobecností dopadalo na situace, které tehdejší občanské právo neumělo přesně řešit. Nový občanský zákoník tuto oblast popisuje daleko detailněji a přehledněji. Viditelnou změnou je především odstranění duplicit mezi pravidly o nápravě majetkové a nemajetkové újmy. (Vítová, Bezouška)

Lze konstatovat, že přijetí NOZ přineslo poškozenému větší možnosti, jak se může domoci svých práv. Co se týče nemajetkové újmy, znal starý občanský zákoník pouze právo na ochranu osobnosti a z ní vyplývající nároky, přičemž se jednalo pouze o nepeněžitou náhradu škody základní satisfakcí, a to většinou ve formě omluvy. (Vítová)

Starý občanský zákoník nebyl příliš vstřícný ani v náhradě při poškození zdraví nebo ztráty života. Zde se také objevuje patrně také nejvýznamnější změna v oblasti náhrady nemajetkové újmy, kdy NOZ zrušil paušální náhrady škody ukotvené v § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb. a vyhlášku č. 440/2001 Sb. pro případy újmy na zdraví nebo usmrcení. Výše náhrady bolestného a trvalého poškození zdraví se za původní právní úpravy odvíjela od závazných tabulek Ministerstva zdravotnictví, které nebyly příliš vstřícné ani k pozůstalým. Za usmrcení člověka přiznával starý občanský zákoník pozůstalým paušální újmu ve směšné výši 240.000 Kč. Tato částka představovala maximální částku, kterou bylo možné pozůstalým za úmrtí blízkého člověka vyplatit. (Vítová) Dále byla odstupňována výše náhrady škody za úrazy, a to od těch nejzávažnějších po méně závažné.

Výše jmenované tabulky Ministerstva zdravotnictví přesto neupadly v úplné zapomnění. Existují totiž v pozměněné podobě i nadále coby vodítka pro soudce a jiné instituce, jakožto nezávazná metodika při posuzování jednotlivých případů⁶.

Předmětná metodika byla vytvořena za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v oblasti náhrady újmy na zdraví, neboť bez jakýchkoli základních vodítek by k tomuto požadavku nového občanského zákoníku nemohlo dojít. Metodiku vytvořil Nejvyšší soud ve spolupráci se Společností medicínského práva, zástupci pojistitelů a dalších právnických a lékařských profesí a jak je uvedeno na webových stránkách Nejvyššího soudu, jde o materiál, jehož dodržování bylo ostatním soudům doporučeno.

2.1.1 Povinnost nahradit újmu

„Povinnost k náhradě újmy v NOZ je vedena zásadou, že si každý nese škodu jemu způsobenou sám. Jen v určitých případech – jsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady, má povinnost nahradit škodu jiná osoba – škůdce.“ (Vítová, s. 11)

Tento paragraf NOZ stanovuje, že vždy když ukládá povinnost nahradit újmu, má tím na mysli úhradu majetkové újmy – tedy škody, jež je vyjádřena v penězích (Bezouška)

2.1.2 Meze limitace náhrady újmy

§ 2898

„Nepřihlíží se k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; nepřihlíží se ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. V těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně vzdát.“

Úvodem je třeba připomenout, že zmíněné ustanovení hovoří o smluvní, nikoli jednostranné možnosti limitovat náhradu újmy. Jednostranné vyloučení povinnosti hradit újmu je i nadále výslovně zakázáno v § 2896 NOZ. Možnost domluvit si limitaci

---

⁶ Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví

pro náhradu újmy předchozí občanský zákoník účastníkům nedovoloval, čímž se snažil chránit (dlužno říci, že až příliš) slabší smluvní stranu. Od 1. ledna 2012 sice došlo ke změně v zákonu č. 513/1991 Sb., tedy v původním obchodním zákoníku, která reagovala na judikaturu Nejvyššího soudu a limitaci v rámci smluvních obchodních vztahů připustila, v oblasti občanského práva však nadále nebyla možná. Nově se tak již nemusí povinnost hradit újmu vylučovat pouze užitím institutu smluvní pokuty, ale může být vyloučena či omezena výslovným ujednáním (např. do výše 10 % z ceny díla apod.) (Bezouška). Ani citované ustanovení NOZ ovšem nepřipouští bezmeznou možnost limitovat náhradu škody smluvním ujednáním, ale stanoví určité mantinely – zejména u škody způsobené úmyslně či z hrubé nedbalosti atp.

2.1.3 Prevenční povinnost

§ 2900

„Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“

Zmíněné pravidlo bylo převzato z původního občanského zákoníku a zpřesněno. Jde tedy o obecnou povinnost každého (tedy fyzických i právnických osob) provádět svou veškerou činnost tak, aby druhému subjektu nevznikla újma. Je třeba ovšem věnovat pozornost spojení „k nedůvodné újmě“, které navozuje, že byt' se můžeme snažit, jak sebevíce chceme, neubráníme se vždy tomu, abychom druhému nezpůsobili újmu. NOZ vychází z toho, že jednání není protiprávní jen proto, že jinému způsobí škodu, nýbrž až proto, že dané jednání je v rozporu s ustanovením zákona nebo zvyklostmi a okolnostmi.

2.1.4 Zakročovací povinnost

§ 2901

„Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, má povinnost zakročit na ochranu jiného každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo kdo nad ním má kontrolu, anebo odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami. Stejnou povinnost má ten, kdo může

podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit.“

Pravidlo uvedené v § 2901 NOZ obsahuje zakročovací povinnost vyjmenovaných osob v zákonem podaných případech. Oproti původnímu občanskému zákoníku je tato povinnost blíže rozvedena. Ustanovení § 417 starého občanského zákoníku ukládalo povinnost zakročit primárně samotnému poškozenému a ostatní osoby zde výslovně nebyly zmíněny (povinnost třetích osob zakročit bylo možné dovodit z obecné, výše zmíněné prevenční povinnosti dle § 415 původního občanského zákoníku, což však nebylo příliš vhodné). Nový § 2901 NOZ výslovně zmiňuje i povinnost třetích osob postupovat tak, aby nedocházelo ke vzniku či rozšíření již vzniklé újmy; nový občanský zákoník přitom zohledňuje schopnosti zasahující osoby.

2.1.5 Porušení zákona

§ 2910

„Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonně povinnosti stanovené na ochranu takového práva.“

Při porušení povinností vyplývajících ze zákona, jímž je myšlen nový občanský zákoník, se pro účely dovození odpovědnosti za škodu zkoumá splnění předpokladů, z nichž některé již byly vyloženy v předchozích kapitolách této práce. Dochází tedy ke zkoumání vzniku škody, protiprávnost činu, příčinná souvislost mezi způsobenou příčinou a následkem a zavinění, přičemž zákon primárně předpokládá zavinění ve formě nedbalosti (§ 2911 a § 2912 NOZ).

V ustanovení § 2910 NOZ jsou v první řadě chráněna absolutní práva, a to pro svou jasnou ohraničitelnost, očividnost, kdy třetí osoby mohou lépe poznat oblast, do které nemají zasahovat. Mezi chráněná absolutní práva lze zařadit osobnostní a věcná práva a práva k nehmotným statkům.

2.1.6 Porušení smluvní povinnosti

§ 2913

„(1) Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.

(2) Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.“

Oproti případům porušení zákona je porušení smluvní povinnosti sankcionováno přísněji. V případě porušení smluvní povinnosti se nezkoumá zavinění (úmysl či nedbalost). Doplněním odstavce 2 tohoto ustanovení je dáno, že škůdce neodpovídá za škodu, pokud mu ve splnění smluvní povinnosti zabránila nečekaná překážka. V těchto případech hovoříme o tzv. vyšší moci (vis maior).

Ustanovení § 420 původního občanského zákoníku nerozlišovalo mezi porušením smluvní a zákonné povinnosti; to bylo zavedeno až novým občanským zákoníkem.

„Důležité je vymezit, co je smluvní povinnost. Nejsou to pouze povinnosti přímo sjednané ve smlouvě, ale všechny povinnosti, které se aktivují na základě uzavření smlouvy. Například zákoník stanoví, že dluh má být splněn řádně a včas – bez toho, abych s někým uzavřel smlouvu, mne tato povinnost nestíhá. Je jedno, zda jde o povinnost směřující ke splnění účelu smlouvy, nebo o povinnost sloužící k přípravě, podpoře či zajištění procesu splnění závazku. S ohledem na § 1723 odst. 2 NOZ, který stanoví, že ustanovení o závazcích, které vznikají ze smluv, se použijí přiměřeně i na závazky vznikající na základě jiných právních skutečností, se právní úprava § 2913 NOZ použije i na ty případy, kdy byla porušena povinnost, která je obsahem závazku založeného např. rozhodnutím soudu.“
(Bezouška)

2.1.7 Způsob náhrady újmy

§ 2951

„(1) Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.

(2) Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.“

Náhrada majetkové škody byla dle starého občanského zákoníku nahrazována tržní cenou⁷, což dříve znamenalo, že se výše náhrady snižovala podle opotřebení poškozené věci. Poškozený mohl požádat o uvedení věci do předešlého stavu (pokud to bylo možné) avšak přednost měla finanční náhrada v tržní výši. NOZ dává přednost uvedení věci do předešlého stavu, což je nyní výhodnější pro poškozeného. Pokud poškozený požádá o finanční náhradu nebo uvedení do předchozího stavu není možné, nahradí se škoda v penězích. V případě, že uvedení do předešlého stavu není možné a poškozený si bude muset koupit poškozenou věc novou, zaplatí ji škůdce v plné výši. (Vítová, Bezouška, Ryšávková)

Újmy, které starý občanský zákoník nijak neupravoval, jsou např. škoda způsobená nesprávnou informací či radou, náhrada škody způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi, náhradu pravděpodobné škody způsobené provozem zvláště nebezpečným, náhradu ceny zvláštní obliby, náhradu za ztrátu radosti z dovolené a další.

„Zákon upravuje možnost žádat náhradu nemajetkové újmy nejen přímým poškozeným, ale rovněž dalším osobám, když stanovuje, že pokud to odůvodňují zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem (zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, nebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné), nahradí škůdce rovněž nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.“
(Vítová, s. 13)

---

⁷ Ustanovení § 443 zákona č. 40/1964 Sb.

2.1.8 Náprava nemajetkové újmy na přirozeném právu

§ 2956

„Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.“

Citované ustanovení upravuje obecným způsobem náhradu nemajetkové újmy na přirozených právech člověka. Do účinnosti nového občanského zákoníku byly nároky na náhradu nemajetkové újmy upraveny zejména v § 13 a násl. původního občanského zákoníku, přičemž tuto újmu bylo možné nahradit zejména formou peněžní částky. (Bezouška)

2.1.9 Náprava nemajetkové újmy při ublížení na zdraví

§ 2958

„Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“

V případě ublížení na zdraví má být vedle majetkové újmy nahrazena také veškerá nemajetková újma, zejména pak náhrada za bolest a za ztížení společenského uplatnění, čímž je myšleno uplatnění člověka v běžném životě, a to jak v pracovním tak soukromém. Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, nový občanský zákoník zrušil vyhlášku č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, která obsahovala bodovým způsobem ohodnocené různé případy a situace.

Po zrušení předmětné vyhlášky nebyla daná problematika upravena žádným právním ani podpůrným předpisem, což v praxi působilo potíže při řešení konkrétních nároků poškozených před soudem. Z toho důvodu byla Nejvyšším soudem zpracována Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku), na kterou odkazují v úvodních ustanoveních této kapitoly.

2.1.10 Náhrada při poškození věci

§ 2969

„(1) Při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

(2) Poškodí-li škůdce věc ze svévole nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby.“

Podle pravidel upravených jak v původním tak novém občanském zákoníku platí, že výše náhrady škody má odpovídat ceně opravy, od níž je odečtena cena odpovídající zhodnocení věci její opravou. To odpovídá principu, že poškozený by se na úkor škůdce neměl obohatit. Druhý odstavec pojednáváného ustanovení ukládá škůdci nahradit v určitých případech cenu zvláštní obliby (Bezouška). Cenu zvláštní obliby lze ilustrovat na příkladu, kdy si jeden ze žáků s sebou do školy přinese pro účely vyučování sbírku poštovních známek, v níž jsou zařazeny poštovní známky, které dotyčný žák získal např. od prarodičů a představují pro něj velmi cenou památku.

2.1.11 Náhrada při poranění zvířete

(§ 2970) „Při poranění zvířete nahradí škůdce účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu. Náklady spojené s péčí o zdraví nejsou neúčelné, i když podstatně převyšují cenu zvířete, pokud by je vynaložil rozumný chovatel v postavení poškozeného.“

Pro účely doplnění výkladu k náhradě škody a újmy zařazují i kapitolu týkající se vzniku škody na živém zvířeti. Je důležité podotknout, že na zvíře se nahlíží jako na živé tvory, nikoli jako na věc, a vlastníkovvi zvířete se umožňuje získat jako náhradu škody i takové náklady vynaložené na léčení, které přesahují obvyklou (tržní) cenu zvířete. (Bezouška)

3 Praktická část

3.1 Metodologie výzkumu

3.1.1 Stanovení výzkumného problému

Hlavním cílem této části práce je analyzovat novou právní úpravu v oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy zavedené novým občanským zákoníkem a na základě rozhovorů s řediteli škol ji porovnat s původní právní úpravou podle dřívějšího občanského zákoníku z roku 1964.

Jako metoda šetření pro účely zjištění dopadu soukromoprávní úpravy NOZ na právní prostředí základních škol byla zvolena **forma rozhovorů** s řediteli základních škol.

Během rozhovorů s řediteli základních škol jsem se jich dotazovala, zda mají vůbec ponětí o existenci NOZ, zda museli vynaložit nějaké zvýšené náklady související např. s právním poradenstvím, školením, pojištěním, úpravou dosavadních uzavřených smluv apod. Cílem bylo zjistit, zda základní školy v souvislosti s fungováním NOZ přistoupily ke změně svého dosavadního soukromoprávního jednání. Tyto rozhovory jsem zaznamenala a odpovědi následně vyhodnotila.

Provedené rozhovory podpoří závěry práce vzešlé z její teoretické části a dokreslí celkovou problematiku existence NOZ v prostředí základních škol.

3.1.2 Stanovení výzkumných otázek

- Existují zásadní rozdíly mezi původní a novou právní úpravou náhrady majetkové a nemajetkové újmy v NOZ s přihlédnutím ke specifikům základních škol?
- Přistoupily základní školy v souvislosti s existencí nového občanského zákoníku ke změně svého dosavadního soukromoprávního jednání? Pokud ano, o jaké změny šlo?
- Znamená existence nového občanského zákoníku pro základní školy nutnost vynakládat zvýšené náklady spojené např. s právním poradenstvím, školením, pojištěním apod.?

V rozhovorech s řediteli základních škol byly pokládány zejména tyto otázky:

- Máte povědomost o existenci NOZ? Pokud ano, dozvěděli jste se o něm s dostatečným předstihem?
- Informovali jste své pedagogické pracovníky (zaměstnance) o NOZ? Pokud ano, jakou formou?
- Přistoupili jste v souvislosti s NOZ k nějakým změnám zejména v oblasti uzavírání smluv či náhrady újmy?
- Znamenala pro vás existence NOZ nutnost vynakládat zvýšené náklady spojené např. s právním poradenstvím, školením, pojištěním apod.?
- Shledáváte fungování NOZ pro praxi základních škol přínosné?
- Které největší změny podle vás do školské praxe NOZ v oblasti majetkové a nemajetkové újmy přinesl?
- Přinesl podle vašeho názoru NOZ (oblast majetkové a nemajetkové újmy) do školské praxe nějaké zásadní problémy? Pokud ano, tak jaké?
- Máte nějaké návrhy na legislativní změny upravující odpovědnost za škodu?
- Úrazovost žáků v posledních letech opět narůstá. Potýkáte se ve své praxi také s nárůstem úrazovosti na své škole? Jaká je podle vás příčina tohoto nárůstu?

3.1.3 Vymezení objektu výzkumu

S ohledem na shora vymezený cíl práce jsem se v souvislosti s šetřením rozhodla oslovit ředitele základních škol, neboť předpokládám, že právě ředitelé základních škol jsou klíčovými (a zřejmě také jedinými) osobami odpovědnými za aplikaci právních předpisů, a tedy i NOZ, v prostředí základních škol.

Rozhovory jsou anonymní a věková struktura ředitelů škol a délka jejich praxe ve funkci je různorodá.

3.1.4 Techniky sběru dat

Rozhodla jsem se využít rozhovory s řediteli základních škol, a to zejména z toho důvodu, že informace, které potřebuji pro své šetření znát, jiným způsobem nezískám. Tyto

informace školy žádným způsobem neuveřejňují. Domnívám se, že formou dotazníků bych potřebné informace nezískala, resp. návratnost vyplněných dotazníků by byla velmi nízká.

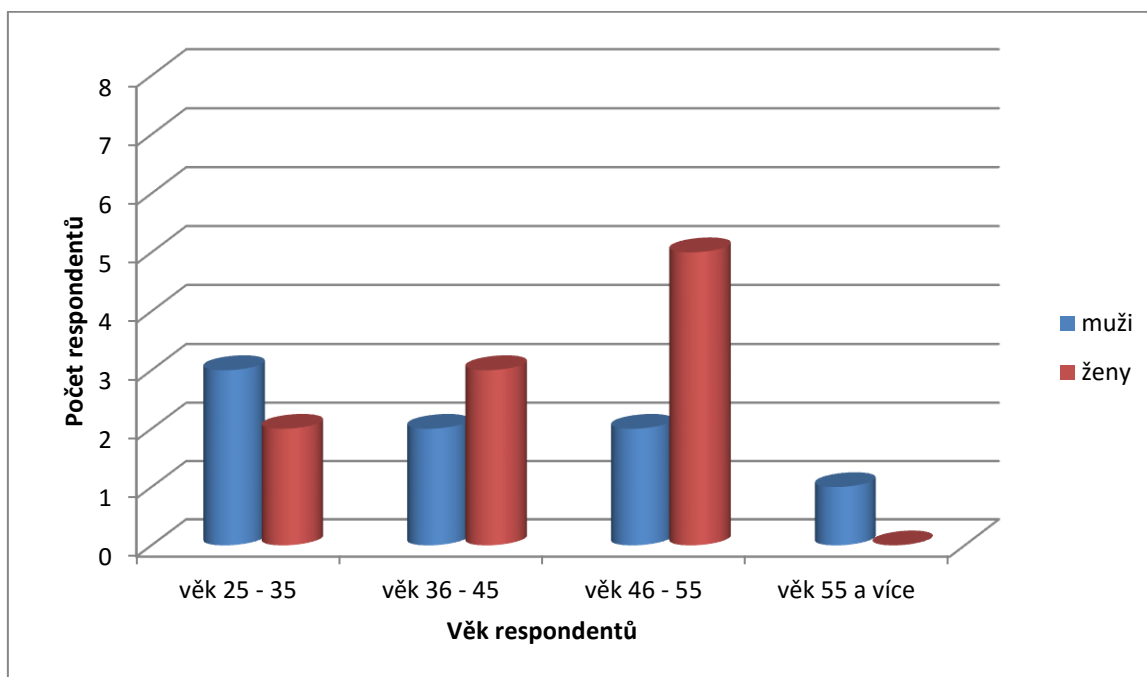
Během šetření bylo nezbytné přizpůsobit přesné znění otázek dosavadním zkušenostem ředitelů základních škol s NOZ a jejich vědomostem o vybraném tématu. Mám za to, že každý rozhovor byl velmi originální a jedinečný, a to především s ohledem na výše popsanou rozdílnost v právním povědomí a zkušenostech jednotlivých respondentů. Jejich názory a zkušenosti se liší mj. rovněž v důsledku jejich věkové skladby, délky praxe a zřejmě také jejich pedagogickým zaměřením, což ovšem nebude mít dopad na šetření.

3.1.5 Časový harmonogram

Rozhovory s řediteli základních škol probíhaly během školního roku, a to zejména od listopadu 2015 do února 2016. Samotné rozhovory trvaly v rozmezí půl hodiny až hodinu.

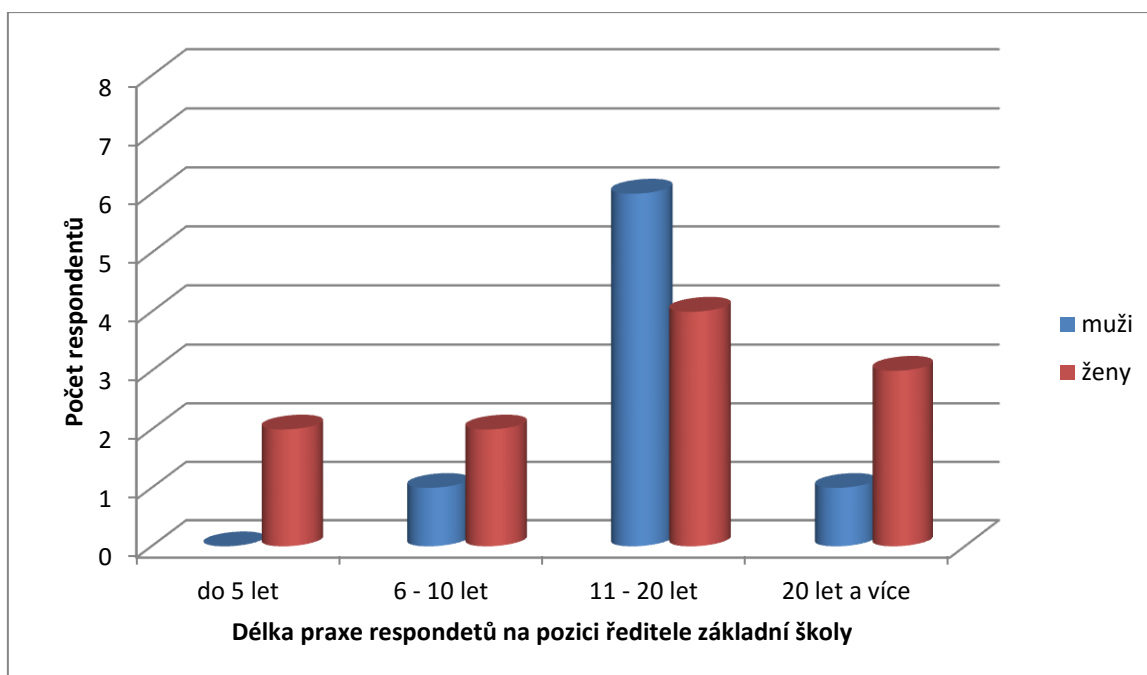
3.1.6 Vyhodnocení rozhovorů

Na úvod bych vám ráda přiblížila strukturu respondentů. V následujícím grafu je znázorněno rozdělení respondentů na muže a ženy a jejich věková struktura. Respondentů je celkem 22.

Graf č. 1 – Struktura respondentů

Graf č. 2 zobrazuje délku praxe těchto respondentů. Pro upřesnění – délku praxe na pozici ředitele základní školy.

Graf č. 2 - Délka praxe ředitelů ZŠ

Otázka č. 1: Máte povědomost o existenci NOZ? Pokud ano, dozvěděli jste se o něm s dostatečným předstihem?

Osmnáct respondentů zcela jednoznačně odpovědělo, že částečnou povědomost o existenci NOZ mají, ale všechny změny, které přinesl, neznají nebo se s nimi zatím neseťkali. O novele se dozvěděli s dostatečným předstihem. Uvedli, že nejvíce informací získali díky médiím a také nabídkám seminářů, jež jim byly nabízeny z nejrůznějších vzdělávacích institucí zejména e-mailovou komunikací či formou letáků. O kurzech a seminářích se také dovídali od svých zřizovatelů.

Tři z respondentů odpověděli podobně, že dle jejich názoru nebyly potřebné informace ze stran médií a zřizovatele předány s dostatečným předstihem. Uvedli, že největší časový tlak představovala nutnost rychlých úprav smluv.

Pouze jeden z respondentů uvedl, že nebyl o změnách občanského zákoníku informován vůbec (v oblasti základních škol). Sdělil, že o změnách, které přinesl NOZ, byl informován pouze prostřednictvím médií, později pak od svých kolegů – ředitelů základních škol.

Otázka č. 2: Informovali jste své zaměstnance (pedagogické pracovníky) o NOZ? Jakým způsobem?

Dvacet jedna respondentů – tedy téměř všichni informovali své zaměstnance prostřednictvím porad, nicméně uvedli, že spíše jen okrajově. Upozornili na novelizaci a podali pracovníkům základní informace, ale nezacházeli nijak do detailů. Přiznali také, že informovali pouze pedagogické pracovníky. Devět z těchto respondentů dále uvedlo, že svým zaměstnancům nabízeli semináře vzdělávacích institucí zabývajících se touto problematikou, ale zaměstnanci neměli zájem se těchto seminářů zúčastnit.

Respondenti také řekli, že co se týče legislativní informovanosti svých pedagogických pracovníků, je velmi těžké v této oblasti udržet jejich pozornost. Pokud ředitelé chtějí, aby si ostatní pracovníci něco „odnesli“ z porady, musí být informace velmi stručná a jasná.

Z těchto respondentů dále šestnáct zodpovědělo, že pokud vznikne nějaký nový právní předpis s dopadem na ZŠ, pak vždy pro své pedagogické pracovníky přichystají podklady – provedou výběr nejdůležitějších změn, rozešlou je všem svým zaměstnancům formou

e-mailů a vyvěsí ve sborovně na nástěnce.

Jeden z respondentů odpověděl, že žádného ze svých zaměstnanců o NOZ neinformoval, protože to nepovažoval za důležité.

Otázka č. 3: Přistoupili jste v souvislosti s NOZ k nějakým změnám v oblasti náhrady újm, a to ať majetkové či nemajetkové?

Osm respondentů zmínilo, že žádné zásadní změny provádět nemuseli, protože většinu změn, které NOZ přinesl, měli již zapracované v minulosti. Úpravy prováděli pouze minimální (drobné úpravy ve školním řádu, v nájemních smlouvách...).

Čtrnáct respondentů uvedlo jako příklad tvorbu souhlasu s pořizováním fotografií. Sami také přiznali, že byli velmi překvapeni, kolik rodičů si fotografování dětí nepřeje a jak je „neuhlídatelné“ a komplikované tyto děti nefotit, zejména pak pokud jde o školní výlet, soutěže či školu v přírodě nebo lyžařský výcvik.

Dva dotázaní ředitelé uvedli jako změnu také podepsání souhlasu se zpracováním osobních údajů při nástupu nových zaměstnanců. Tato povinnost ovšem není nová, neboť vyplývá ze zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. (Tuto odpověď sdělili ředitelé s velmi krátkou praxí ve funkci, což by mohlo být příčinou jejich prozatímní právní nevědomosti.

Dále šestnáct ředitelů uvedlo, že zavedli bezpečnostní opatření pro žáky a své zaměstnance. Většinou šlo o zdokonalení bezpečnostního kamerového systému, někteří z nich také zamezili vstup rodičům a ostatním osobám nepracujících na dané škole, jiní také zavedli video telefony do oddělení školních družin, kdy vychovatelka školní družiny vidí, kdo si dítě vyzvedává a tímto zabezpečili školu i žáky před nebezpečím, které dětem i pedagogickým pracovníkům může hrozit.

Ředitelé také zmínili, že při změně školního řádu dbali zejména na zdržování se dětí v budově školy po skončení vyučování (mimo dětí ze školní družiny). Častokrát se děti pohybují po budově školy a není nad nimi zajištěn dozor. V případě jakéhokoli zranění má pak škola problém s odpovědností za tyto děti.

Otázka č. 4: Znamenala pro vás existence NOZ nutnost vynakládat zvýšené náklady spojené např. s právním poradenstvím, školením, pojištěním apod.?

Pět respondentů zodpovědělo, že žádné zvýšené náklady s existencí NOZ neměli. Jako důvod uvedli finanční situaci. Na právní poradenství a školení jim v rozpočtu nezbývají peníze.

Sedmnáct respondentů uvedlo, že pravidelně aktualizují své pojistné smlouvy. Dále sdělili, že se poradili s právníky a vytvářeli nové smlouvy, osm z nich také využilo právní poradenství při sestavování souhlasu s tvorbou fotografií dětí. Souhlas s tvorbou fotografií vytvářeli (jak jsem již uvedla v předchozí otázce) i další ředitelé, avšak nevyužili právní poradenství, ale dohledávali si optimální řešení na odborných portálech.

Školení na NOZ podstoupilo pouze osm z dotázaných ředitelů, ti nicméně uvedli, že jim toto školení v jejich školské praxi příliš nepomohlo. Školení bylo údajně zaměřeno komplexně a nebylo názorně vysvětleno na příkladech ze školské praxe. Ačkoliv někteří z ředitelů nabízeli školení i svým zaměstnancům, ze zaměstnanců dotazovaných ředitelů se těchto školení nikdo nezúčastnil.

Otázka č. 5: Shledáváte existenci NOZ ve školství přínosné?

Na odpovědi této otázky se všichni dotázaní respondenti jednoznačně shodli. Podotkli, že NOZ pro ně zatím prozatím nebyl příliš přínosný. Často uváděli, že jim přibýlo spíše více starostí s kontrolami smluv a směrnic, aby vše bylo ve shodě se zákonem. Existenci NOZ a jeho využití však ve školské praxi prakticky nezaznamenali.

Otázka č. 6: Které největší změny podle vás do školské praxi NOZ v oblasti majetkové a nemajetkové újmy přinesl?

První, co všechny respondenty napadlo, bylo více papírování a starostí navíc s „ukotvením“ NOZ do školních směrnic a smluv. Ředitelé byli spíše rozzlobeni nad neustálými změnami, které jim vláda připravuje a také změnami na postu ministerstva školství, kdy každý nový ministr vytváří nějaké jiné postupy. Jejich odpovědi by se daly popsat třemi slovy: nejasnost, nejistota, nespokojenost.

Pak to byly také přípravy se zajištěním větší bezpečnosti žáků a zaměstnanců, které byly příčinou nešťastné události na střední škole v Havířově (2014), kdy žena pronikla do školy s nožem a pobodala jednoho ze žáků a ten na následky svých zranění zemřel. Ačkoliv tato opatření nebyla zapříčiněna přímo vznikem NOZ, úzce s touto problematikou souvisí.

Otázka č. 7: Přinesl podle vašeho názoru NOZ (v oblasti majetkové a nemajetkové újmy) do školské praxe nějaké zásadní problémy? Pokud ano, tak jaké?

Většina respondentů žádné závažné problémy s účinností NOZ neuvedla. Opět poukazovali na svou neúplnou znalost tohoto zákona. Někteří z nich uvedli změny ve smlouvách a školních směrnících, což bylo časově a v některých případech i finančně náročné. Dva z respondentů uvedli jako jeden z problémů přeměnu občanského sdružení na zapsaný spolek, což bylo spojeno s velkou administrativou, náklady spojenými s ověřováním dokumentů a v neposlední řadě také časová náročnost.

Další, často uváděný problém, byl souhlas rodičů s fotografováním dětí, což většina z dotázaných uvedla jako nesmysl. Údajně by mohla tato situace být opatřena z bezpečnostní stránky jinak, např. že by se ke školním fotografiím mohli dostat pouze rodiče dětí dané školy přes intranet a pomocí hesla či obdobným způsobem. Uvádějí, že děti, které nesmějí fotografovat, jsou opravdu velmi zklamané a bohužel nikdo přes zákaz rodičů s tím nedokáže nic dělat.

Otázka č. 8: Máte nějaké návrhy na legislativní změny upravující odpovědnost za škodu?

Devět dotázaných ředitelů odpovědělo, že je žádné konkrétní změny v této oblasti nenapadají. Ostatní ředitelé byli sdílnější a navrhli sjednocení této problematiky do jednoho zákona. Pojetí odpovědnosti za škodu z pozice školy, jakožto „zaměstnavatele“ je ukotveno dle jejich názoru nesmyslně v zákoníku práce, tato oblast je tudíž velmi nepřehledná a není jasně stanoveno, v kterých případech se postupuje dle zákoníku práce a kdy dle NOZ.

Otázka č. 9: Úrazovost žáků v posledních letech opět narůstá. Potýkáte se ve své praxi také s nárůstem úrazovosti žáků na své škole? Jaká je podle vás příčina tohoto nárůstu?

Respondenti opět odpovídali velmi podobně. Viditelný nárůst úrazů na své škole nezaznamenávají, a pokud ano, tak jen opravdu minimální. Jako příčinu vidí v „neohrabanosti“ dnešních dětí, kdy děti tráví většinu svého volného času doma u počítače či s tabletem v ruce a na sportování a hraní si venku s kamarády a rozvíjení jejich motoriky jim nezbyvá čas. Všichni jednoznačně odpověděli, že nejvíce k úrazům dochází při tělesné výchově a o přestávkách. Dvanáct ředitelů přiznalo, že není možné zajistit pedagogický dozor o přestávce v každé třídě. I když pedagog pravidelně obchází všechny třídy v určeném úseku, občas k nějakému úrazu dojde.

Zároveň také někteří uvedli, že pokud děti nezačnou více sportovat, pak je dost možné, že počet úrazů bude stoupat.

3.2 Výklad právních předpisů v oblasti majetkové a nemajetkové újmy na příkladech z praxe základních škol

Na následujících příkladech se pokusím vyložit výše zmíněná právní ustanovení týkající se odpovědnosti za škodu na praktických příkladech. Příklady obsahují stručný popis případu, včetně odkazu na příslušný právní předpis. Mohou tak sloužit jako poučení pro čtenáře. Příklady reflektují nejčastější skutečně řešené případy, jež se staly v prostředí základních škol v posledních letech.

Příklad č. 1 – Náhrada škody při zanedbaném dohledu

Učitelka během výuky poprosila své žáky, aby ji pomohli přenést truhlíky s květinami do jejího vozu nedaleko školy. Předala jim klíče od vozu a žáci poslušně odnášeli květiny. Jeden z nich, aby si uvolnil ruce k otevření vozu, položil truhlík na střechu vozu. Žáci naskládali truhlíky do vozu a vrátili se ihned do školy. Druhý den přišla rozčilená učitelka do třídy, že má poškrábanou střechu svého vozu a celou vyučovací hodinu pátrala

po pachatelích. Buď se přizná ihned ten, kdo vůz poškrábal a zaplatí opravu vozu nebo se na úhradě škody budou podílet všichni, kteří kytky nesli.

V prvé řadě je nutné podotknout, že učitelka zanedbala své pracovní povinnosti (viz kapitola 1.2.2 této práce), jestliže nutila žáky během výuky provádět činnosti, které s výukou nesouvisely. Takové jednání učitelky by bylo postižitelné v režimu pracovního práva. Zaměřme se však nyní na způsobenou škodu na jejím vozidle. Dle § 2921 NOZ by bylo možné uvažovat především o odpovědnosti samotné učitelky i dětí, nicméně je důležité vzít v potaz také fakt, že „*není-li škůdce povinen k náhradě...*“ – v našem případě tedy nezletilé děti, „*...nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad ním zanedbal dohled.*“ Je také důležité zkoumat, zda v daném případě byly děti odpovědné za zavinění a posoudit jeho následky. V takové situaci by byly za škodu odpovědné i děti, resp. jejich rodiče.

Příklad č. 2 – Náhrada škody při poškození majetku školy žáky

Během vyučovací hodiny výtvarné výchovy, kdy měli žáci páté třídy vyřezávat dýně na Halloweenskou party, to jednoho z žáků nebavilo a rozhodl se své řezbářské umění předvést na pracovní desce jeho školní lavice. Učitelka, jež nad žáky v dané vyučovací hodině vykonávala dohled, a pravidelně třídu obcházela, si ničení školního majetku vůbec nevšimla. Nicméně po uklizení lavice bylo jeho „dílo“ vidět ihned. Žák se dopustil úmyslného ničení školního majetku (viz kap. 1.3 této práce) a vzhledem k tomu, že byly lavice relativně nové, byly k projednání tohoto skutku přizvání také rodiče žáka. Rodiče museli za svého syna zaplatit škodu vzniklou na pracovní desce školní lavice. Vzhledem k tomu, že uvedení do předešlého stavu nebylo možné, museli zaplatit za celou novou pracovní desku. S ohledem na věk dítěte, kdy bylo vyloučeno, aby si žák peníze na opravu obstaral sám, hradili vzniklou škodu jeho rodiče.

Příklad č. 3 – Zanedbaný dohled s následkem smrti žáka

Učitelka deseti žákům 8. třídy zprostředkovala dvoudenní výlet před letními prázdninami. Žákům dovolila koupat se v prostoru jezu a tolerovala rizikové činnosti žáků, konkrétně

skákání do vody a potápění se, které mělo později za následek utonutí jednoho z nich, což učitelka zjistila až po nahlášení tohoto skutku ostatními dětmi.

V tomto případě Nejvyšší soud dal za správnost odvolacímu soudu, když judikoval, že: *„Povinností obžalované bylo počínat si tak, aby ke škodě na zdraví jejich svěřenců nedocházelo, přičemž s ohledem na to, že se jednalo o zdravé a přiměřeně sebevědomé děti ve věku kolem patnácti let, bylo její povinností upravit program výletu právě tak, aby k možným škodám nedošlo. Je přitom obecně známou skutečností, že zejména chlapci tohoto věku mají tendence přeceňovat své schopnosti, a naopak jejich rozumové schopnosti jim ne vždy umožní rozpoznat hrozící nebezpečí. Právě s těmito okolnostmi měla také obžalovaná počítat.“*⁸

Příklad č. 4 – Učitelka zlodějkou

Ředitel najal novou učitelku anglického jazyka. Učitelka byla mladá a zapálená do výuky a již na podzimní prázdniny naplánovala pro děti výlet do Velké Británie. Za tímto účelem vybrala od dětí peníze na tento výlet a další den již do školy nedorazila a nedala o sobě ani vědět. Ačkoliv se jí ředitel i zaměstnanci snažili kontaktovat, byli bez úspěchu. Ředitel se dostal do prekérní situace. Škole vznikla škoda a pohledávka vůči učitelce, neboť ta porušila pracovní smlouvu a zmizela s vybranými penězi. S ohledem na úmyslné zavinění učitelky tato byla povinna ji nahradit v plném rozsahu bez omezení. Alternativně by bylo možné uvažovat také o trestněprávní odpovědnosti učitelky.

Příklad č. 5 - Pronájem ve školní budově

Velmi častým zdrojem příjmu základních škol je pronájem prostor v budově školy. Školy pronajímají učebny, tělocvičny i jiné prostory. Častokrát (pokud to prostory dovolí) pronajímají také byty např. svým zaměstnancům. Níže uvádím čtyři podobné příklady, avšak jejich řešení bude velmi rozdílné.

- ZŠ pronajme tělocvičnu učitelce provozující kroužek juda, přičemž zároveň s tímto učitelem uzavře dohodu o provedení práce. Žáci v důsledku nedbalého dohledu

---

⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR

učitele zničí vybavení této tělocvičny. Jak v tomto případě postupovat? Podle kterého zákona se budeme řídit? Vzhledem k tomu, že ředitel podepsal dohodu o provedení práce, jedná se tedy o pracovněprávní vztah, pak v tomto případě nalezneme řešení v zákoníku práce. Vzhledem k zanedbanému dohledu budeme požadovat náhradu škody jak po osobě, jež zanedbala nad žáky dohled, tak po žácích. Rozdíl však spočívá v tom, že odpovědnost učitele (jakožto zaměstnanec školy – DPP) se řídí zákoníkem práce, tudíž jeho maximální podíl na náhradě škody bude činit nejvýše 4,5 násobek jeho platu.

- ZŠ pronajme tělocvičnu fyzické osobě, která si na vlastní zodpovědnost povede fotbalový kroužek. Opět jako v předchozím případě dojde k poškození vybavení tělocvičny. V tomto případě se nejedná o pracovněprávní vztah, tudíž řešení budeme hledat v NOZ. Opět se jedná o zanedbání dozoru nad dětmi, tudíž škodu bude hradit i osoba, jež nad dětmi zanedbala dohled. Dle okolností se však částečně mohou na úhradě škody podílet také samotní žáci. Přičemž bude nutné zkoumat míru zavinění.
- ZŠ pronajme tělocvičnu skupině sportovců, kteří zde budou hrát pravidelně kopanou. V důsledku nevhodné obuvi poničí tyto osoby povrch parket. Škůdci jsou jednoznačně všichni ti, jež měli nevhodnou obuv a již parkety poničili. V tomto případě se postupuje dle NOZ a vzhledem k tomu, že není pravděpodobné, že by některá z těchto osob dokázala uvést tělocvičnu v předešlý stav, budou muset škůdci uhradit škole škodu v penězích, a to společně a nerozdílně.
- ZŠ pronajme školní byt a v důsledku nedbalosti nájemce dojde k požáru, který poškodí část budovy školy. V tomto případě se bude taktéž postupovat dle NOZ. Za škůdce zde bude považován nájemce. Škodu uplatní škola u své pojišťovny (viz o pojištění kapitolu 1.5 této práce) a tato bude pak škodu vymáhat po škůdci.

Příklad č. 6 – Fotografování ve škole aneb Ochrana osobnosti

Dalším z častých případů je fotografování dětí, a to ať už fotografování žáků jako celé třídy na závěr školního roku nebo fotografování dětí během školních akcí a soutěží. V posledních letech se školy chrání souhlasem zákonných zástupců k fotografování svých

dětí, což lze jen schválit. Tento případ spadá do oblasti ochrany osobnosti, o které se blíže rozepisují a kapitole 1.2.2 této práce a jež je zakotvena v NOZ v § 81 a násl. Zákonní zástupci mají právo zasahovat do ochrany osobnosti svých dětí.

Příklad č. 7 – Děti pod vlivem alkoholu nebo drog a jiných omamných látek

Bohužel se školy (i rodiče) musejí potýkat také s velmi nepříjemnými situacemi, kdy žáci přijdou do školy pod vlivem alkoholu či drog. Setkala jsem se s případem, kdy žáci osmé a deváté třídy popíjeli alkohol před vyučováním a poté během přestávek v šatnách školy. Za důsledek to mělo otravu alkoholem žáka osmé třídy, kterého odvezla záchranná služba. Tato kauza se řešila také v médiích a byla velmi nepříjemným zážitkem pro všechny pedagogy této školy. V tomto případě zodpovídá za žáky škola, neboť došlo k zanedbání dozoru nad žáky během školního vyučování, i když jednoznačně žáci porušili školní řád, když přišli opilí do školy a přinesli do budovy školy alkohol.

Příklad č. 8 – Úrazy žáků ve škole a na akcích pořádaných školou

Za úrazy žáků během vyučování nebo v přímé souvislosti s ním nebo při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní odpovídá za škodu právnická osoba vykonávající činnost daného školského zařízení. V těchto případech se vždy postupuje dle zákoníku práce. Jinak by se postupovalo v případě, kdy má například škola veřejně dostupnou školní zahradu, na kterou si děti chodí po vyučování hrát. Pokud by se dětem stal úraz, ačkoliv by to bylo na pozemku školy, bude se zde postupovat dle NOZ, neboť škola není zodpovědná za žáky po skončení vyučování.

Příklad č. 9 – Poranění zvířete

Žáci na školním výletě navštíví zoologickou zahradu (nebo farmu). V nestřeženém okamžiku začnou krmit zvířata čokoládovými sušenkami. Zvíře začne mít po chvíli obrovské bolesti a je přivolán veterinář. Zvíře má otravu. Kdo je v tomto případě zodpovědný?

Tento případ je „přitažený za vlasy“, nicméně se i tak se může přihodit. Z hlediska odpovědnosti za škodu lze konstatovat, že by bylo postupováno podobně, jako by se jednalo o škodu na věci, přestože zvíře není věcí ve smyslu NOZ (§ 494). Dle okolností případu (věku dětí atp.) by mohl odpovídat učitel, který zanedbal dohled, spolu s dětmi, kteří otravu zvířat zavinili. Také by bylo nutné zkoumat, zda byla škoda způsobena úmyslně či v nedbalosti. Dle § 2970 NOZ by bylo nutné nahradit účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete.

Příklad č. 10 – Šikana jako psychická újma

Mezi časté případy patří také šikana na základních školách. Na závěr obvyklých případů ze školské praxe zmíním také případy šikany.

Ačkoli se může na první dojem zdát, že šikanu upravuje NOZ jakožto psychickou újmu, není tomu tak. Šikanu lze považovat za trestný čin, tudíž ji upravuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Dovolím si citovat z věstníku MŠMT:

„Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým – § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže):

vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví §146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.“ (Věstník, 2013, s. 4)

I pedagogický pracovník může být potrestán, pokud šikanu žáků nijak neřeší:

„Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§ 365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).“ (Věstník, 2013, s. 4)

Závěr

Bakalářská práce se zabývá právní úpravou náhrady majetkové a nemajetkové újmy podle českého právního řádu v prostředí základních škol. Právě prostřední základních škol bylo pro účely této práce vybráno záměrně, neboť se zde stýká několik právních režimů upravujících náhradu škody, resp. újmy, z čehož plyne větší množství otázek týkajících se aplikace příslušných právních předpisů.

Úvodní kapitoly práce jsou zaměřeny teoreticky, aby seznámily čtenáře s řešeným problémem a obeznámily jej s používanou terminologií (majetková a nemajetková újma, poškozený atp.). Smyslem této části práce je rovněž provést srovnání mezi aktuální právní úpravou zavedenou novým občanským zákoníkem a původním občanským zákoníkem z roku 1964. Ve zmíněné kapitole jsou popsány a rozvedeny prvky občanskoprávní odpovědnosti, která do vztahů mezi školou a žáky, potažmo rodiči, vstupuje.

Obecný význam nového občanského zákoníku je zřejmý. I přes mnohá negativa, mezi nimiž lze zmínit používání zastaralých českých slov či rozsáhlost některých ustanovení, je třeba vyzdvihnout jeho moderní charakter odpovídající potřebám dnešní společnosti. Nový občanský zákoník totiž nabízí více možností, jimiž se poškozený může domáhat náhrady škody, přičemž přednostní řešení náleží dohodě poškozeného a škůdce. Z tohoto právního předpisu také oproti dřívějšímu stavu velmi silně vyplývá snaha nahrazovat i nemajetkovou náhradu újmy (např. za zmařenou dovolenou či újmu na cti) a rozšířit odpovědnost za újmu jako takovou, např. zakotvením odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávnou informací či radou, náhradu za způsobení škody na věci se zvláštní oblibou pro poškozeného.

Výše zmíněný občanský zákoník však není jediným právním předpisem, který má význam pro řešení problémů v oblasti náhrady škody. V úvahu musíme brát také především zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, jenž vstupuje do některých právních vztahů mezi základní školou a jejími žáky, či rodiči. Zákoník práce se tak uplatní tehdy, pokud řešíme odpovědnost za škodu způsobenou základní školou svým žákům. Pokud je tomu naopak a škodu tedy způsobí žák základní škole, uplatní se při řešení případu nový občanský zákoník. Význam tohoto rozdílu spočívá v tom, že základní škola odpovídá za újmu objektivně, tedy bez zavinění a bez možnosti vyvinění se, zatímco

v případě žáka musí být naplněny všechny podmínky pro zavinění dané situace. V této souvislosti v práci okrajově zmiňuji také školský zákon a prováděcí vyhlášky k němu, které pouze podtrhují objektivní odpovědnost školských pracovníků za svěřené žáky, resp. způsobené škody.

Popsané rozdíly v aplikaci různých právních předpisů při řešení problematiky náhrady škody způsobují nepřehlednost a nejistotu „běžným“ uživatelům zákonů z řad neprávnicků. V budoucnu by bylo velmi vhodné zrušit vyčlenění problematiky náhrady škody u základních škol do samostatného právního předpisu a sjednotit vše do nového občanského zákoníku.

V rámci teoretických výkladů rovněž zmiňuji konstrukci zavinění. Pouze tehdy, jsou-li splněny všechny podmínky zavinění, můžeme hovořit o občanskoprávní odpovědnosti. Jak jsem uvedla výše, uplatní se povinná konstrukce zavinění jen při vzniku škody základní škole způsobené jejím žákem. Neprokáže-li se žákovo zavinění, není možné po něm, nebo po jeho rodičích požadovat náhradu způsobené škody. Nový občanský zákoník zachovává zásadu, že za chování svých dětí jsou i nadále odpovědní rodiče. Odpovědnost dítěte (žáka základní školy) za škodu tedy není dána automaticky a vždy musíme zkoumat, zda lze vznik škody a odpovědnost za ni žáku přičítat či nikoli – takovou situaci je vždy nutné posuzovat individuálně s ohledem na okolnosti dané události.

Se vztahy mezi základní školou jejími žáky a rodiči souvisí také rodičovská odpovědnost. Bakalářská práce se právě z tohoto důvodu rodičovské odpovědnosti částečně věnuje, neboť z úpravy rodičovské odpovědnosti můžeme dovodit závěry pro určení, kdo bude v konečném důsledku hradit způsobenou škodu.

Pasáž týkající se odpovědnosti žáků za škodu způsobenou základní škole tvoří významnou část této bakalářské práce. Podstatné je konstatování, že dle nového občanského zákoníku škůdce nahradí škodu, kterou způsobil, jestliže byl v daném případě schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky. V případě, že je způsobená škoda řešena před soudem, náleží posouzení, zda byl nezletilý v okamžiku způsobení škody rozumově natolik vyspělý, aby byl schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, soudu, který škodnou věc řeší. Soud za tímto účelem může jmenovat soudního znalce, neboť je nutné zkoumat více složek osobnosti nezletilého. Dále je třeba připomenout již zmíněné – dle § 2921 nového

občanského zákoníku je třeba také zkoumat, zda v konkrétní situaci nebyl zanedbán nad škůdcem, tedy žákem základní školy, náležitý dohled. Jestliže by došlo k zanedbání tohoto dohledu, odpovídal by za škodu způsobenou žákem škole společně a nerozdílně s ním také ten, kdo měl dohled vykonávat – např. rodič či opatrovník atp.

Bakalářská práce také poměrně obsírně rozvádí problematiku náhrady způsobené újmy zakotvenou v novém občanském zákoníku a porovnává ji s původním občanským zákoníkem. Podstatný je závěr, z něhož plyne, že nový občanský zákoník upřednostňuje dohodu poškozeného a škůdce, jakou formou bude škoda nahrazena, a teprve pokud se tyto subjekty nedohodnou, podpůrně škůdci ukládá nahradit majetkovou újmu (škodu) uvedením v předešlý stav, a není-li to možné, v penězích. U nemajetkové újmy se postupuje přiměřeným zadostiučiněním. Tím může být např. omluva či obstarání věci v podobné hodnotě. Pokud je tento způsob nevyhovující či nedostačující, nahradí se škoda v penězích.

Práce také čtenářům, jimiž budou zřejmě povětšinou osoby z řad ředitelů či jiných zaměstnanců škol, nabízí možnosti, jakými lze předcházet negativním důsledkům vzniklé škodní události. Jednou z těchto možností je pojištění odpovědnosti v rozsahu vyšším, než je povinné pojištění uložené zákonem. Optimálně nastavená pojistná smlouva je schopna zabránit značným majetkovým dopadům vzniklé škody na majetek a dobrou pověst školy.

Praktická část práce obsahuje rozhovory s řediteli škol především na téma odpovědnosti za škodu v prostředí základních škol; zároveň se ovšem snaží zmapovat obecné povědomí ředitelů škol o novém občanském zákoníku. Otázky byly směřovány na povědomí o novém občanském zákoníku jako takovém, opatřeních, která byla s jeho aplikací v praxi základních škol realizována či zajištění informovanosti zaměstnanců školy o novém občanském zákoníku. Z rozhovorů s řediteli škol vyplynulo, že většina z nich má o novém občanském zákoníku povědomí, nicméně nepovažují za vhodné věnovat mu větší pozornost. Menšina z ředitelů škol nemá o NOZ žádné povědomí a mými otázkami byli poměrně zaskočeni. Mám za to, že tito ředitelé si v průběhu našeho rozhovoru uvědomili souvislosti nového občanského zákoníku s provozem školy a této oblasti budou věnovat větší pozornost.

S ohledem na skutečnosti zjištěné během tvorby této bakalářské práce považuji za více než vhodné, aby ve vztahu k ředitelům škol, resp. ostatním školským zaměstnancům proběhla informační kampaň zaměřená speciálně na souvislosti nového občanského zákoníku s praxí základních škol (a zejména na náhradu škody). Obecné povědomí o tomto právním předpisu je na poměrně nízké úrovni a větší informovanost by mohla přispět k vyššímu předcházení škodných událostí a uvědomování si vlastní odpovědnosti.

Pro správné pochopení teoretického základu práce a lepší představu jsou v práci obsaženy také některé typické situace, při nichž dochází ke vzniku škod.

Mám za to, že práce splnila cíle, které jsem si vytyčila v úvodu. V práci je obsažen přehled důležitých právních předpisů, které upravují odpovědnost za škodu (újmu) v prostředí základních škol, přičemž největší pozornost je věnována novému občanskému zákoníku. Dále jsou rozebrána důležitá ustanovení těchto právních předpisů, uvedena řešení některých typových situací v oblasti vzniku a odstraňování škod a rovněž je na mnoha místech práce upozorněno na problematiku ustanovení vybraných právních předpisů.

Seznam použitých informačních zdrojů

VÍTOVÁ, B. DOHNAL, J., KOTULA, J. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku. Komentář k § 2894 - § 2971. Olomouc: ANG, 2015, 336 s. ISBN 978-80-7263-940-3.

NOVOTNÝ, J., IVIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I. Nový občanský zákoník. Rodinné právo. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2014, 200 s. ISBN 978-80-247-5167-2.

BEZOUŠKA, P. PIECHOWICZOVÁ, L. Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny. Olomouc: ANAG, spol. s r. o., 2013, 369 s. ISBN 978-80-7263-819-2.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon.

Zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících.

RYŠÁVKOVÁ, V., a kol. Nový občanský zákoník úplně pro všechny. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2014, 304 s. ISBN 978-80-247-5157-3.

Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, srpen 2013

BĚLINA, M., DRÁPAL, L., a kol. Zákoník práce. Komentář. Praha: C.H.BECK, 2012, 1636 s. ISBN 978-80-7179-251-2.

KITZBERGER, J., Informace MŠMT školám ve věci odpovědnosti právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení a škodu způsobenou dětem, žákům či studentům včetně způsobů pojištění této odpovědnosti. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/informace-msmt-skolam-ve-veci-odpovednosti-pravnicke-osoby-vykonavajici-cinnost-skoly-nebo-skolskeho-zarizeni-za-skodu-zpusobenou-detem-zakum-ci-studentum-vcetne-zpusobu-pojisteni-teto-odpovednosti> (cit. 20. března 2016).

Důvodová zpráva k NOZ, str. 563. Dostupné na:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Dostupné na:
http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR: Sp. Zn. 6 Tdo 235/2003 ze dne 30.7.2003